

Nr 6

Utbildningsutskottets betänkande med anledning av propositionen 1975:1 såvitt gäller vissa anslag till vuxenutbildning jämte motioner

1. **Viss utbildning via radio och television m. m.** Regeringen har i propositionen 1975:1 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkten G 1 (s. 418–423) föreslagit riksdagen att till Viss utbildning via radio och television m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 48 450 000 kr.

Motionen

1975:520 av herr Danell m. fl. (m) vari hemställs – med hänvisning till vad som anförts i den till kulturutskottet remitterade motionen 1975:501 – att riksdagen uttalar att utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet (TRU-kommittén), inom ramen för beviljat anslag, prioriterar konsumentinformerande program.

Utskottet

Från anslaget bekostas utgifter för den verksamhet med produktion av undervisningsprogram m. m. för radio och television, som sedan budgetåret 1972/73 handhas av utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet (TRU-kommittén). Vidare ersätts kostnader för skolprogramverksamheten vid Sveriges Radio.

TRU-kommittén erinrar i sin anslagsframställning om att i direktiven för dess arbete anges att verksamheten inom produktionsenheten främst bör inriktas på vuxenutbildning på olika nivåer och på förskolan. I likhet med kommittén anser föredraganden att det är angeläget att verksamheten utvidgas när det gäller handikappade barn och vuxna, kontakt- och informationsverksamhet och föräldrautbildning. I budgetpropositionen framhålls också angelägenheten av att TRU-kommittén bevakar utvecklingen inom videogramområdet.

I motionen 1975:520 yrkas – med hänvisning till vad som anförts i motionen 1975:501, vilken behandlas av kulturutskottet – att riksdagen skall uttala att TRU-kommittén inom ramen för beviljat anslag skall prioritera konsumentinformerande program. Enligt motionärernas mening bör den förra året tillkallade radioutredningen få i uppdrag att undersöka möjligheterna att för spridande av konsumentinformation och annan information utnyttja radion och televisionen. I avvaktan på denna utredning bör TRU:s

erfarenheter på utbildnings- och informationsområdet utnyttjas.

Med anledning av det nu ifrågavarande motionsyrkandet vill utskottet först erinra om att Sveriges Radio enligt avtalet med staten bl. a. har ”att sakligt, opartiskt och i lämplig form meddela upplysning om nuets händelser och lämna allmänheten orientering rörande viktigare kultur- och samhällsfrågor ävensom stimulera till debatt kring sådana frågor”. Genom denna bestämmelse är Sveriges Radio såväl förpliktigt som berättigat att bedriva konsumentupplysning.

En särskild arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet har haft till uppgift att bereda de förslag, främst rörande lokalradiofrågan och åtgärder för ökad samhällsinformation, som 1969 års radioutredning (RUT 69) lämnat (SOU 1973:8). Dessa frågor behandlas i propositionen 1975:13 om lokalradio och vissa andra rundradiofrågor. I denna läggs också fram förslag till ställningstagande med anledning av reklamutredningens delbetänkande (SOU 1973:10) Reklam III, TV-reklamfrågan.

Reklamutredningen avgav vidare våren 1974 ett delbetänkande (SOU 1974:23) Reklam V, Information i reklamen. Betänkandet innehåller bl. a. förslag till lag om information i reklam och annan marknadsföring. Utredningens förslag innebär att reklamen skall kunna användas som ett medel att tillgodose konsumenternas informationsbehov. Betänkandet bereds för närvarande inom handelsdepartementet. I promemorian (Ds H 1974:1) Kommunal konsumentpolitisk verksamhet, innehåll och organisation, som utarbetats av en arbetsgrupp inom handelsdepartementet, föreslås bl. a. att kommunerna skall svara för den direkta konsumentvägledningen samt för viss allmän konsumentpolitisk informationsverksamhet. Förslag på grundval av promemorian har nyligen redovisats i propositionen 1975:40 om kommunal konsumentpolitisk verksamhet m. m.

Mot bakgrund av det anförda och med hänsyn till att TRU-kommittén inom kort kommer att avge förslag med anledning av sitt utredningsuppdrag anser utskottet för sin del att riksdagen inte nu bör besluta om den i motionen 1975:520 begärda prioriteringen. Utskottet avstyrker därför yrkandet. Tilläggas bör att TRU inom ramen för sitt vuxenutbildningsprogram kunnat lämna viss begränsad konsumentinformation.

Regeringens förslag i fråga om medelsanvisning m. m. tillstyrker utskottet. Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Viss utbildning via radio- och television m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 48 450 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionen 1975:520.

2. Statliga skolor för vuxna: Utbildningskostnader m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna G 2–G 4 (s. 423–426) och hemställer

1. att riksdagen till *Statliga skolor för vuxna: Utbildningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 5 626 000 kr.,
2. att riksdagen till *Statliga skolor för vuxna: Material för självstudier* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 700 000 kr.,
3. att riksdagen till *Statliga skolor för vuxna: Undervisningsmateriel m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 198 000 kr.

3. Bidrag till driften av folkhögskolor m. fl. anslag. Regeringen har under punkterna G 8–G 10 (s. 434–441) föreslagit riksdagen att

1. till Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 153 228 000 kr.,
2. till Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.,
3. till Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 450 000 kr.

Motionerna

1975:525 av herr Henrikson m. fl. (s, c, m, fp, vpk) vari hemställs att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om justering av relationstal för resurstilldelning enligt 4 § kungörelsen 1966:758 om statsbidrag till driftkostnader vid folkhögskolor i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anförts i motionen,

1975:813 av fru Marklund m. fl. (vpk) vari hemställs

1. att riksdagen beslutar att upphäva tidigare fastställd övre gräns om 3 110 elevveckor för beräkning av statsbidragsdelen av verksamheten vid Samernas folkhögskola,
2. att riksdagen beslutar att fastställa relationstalet 4,0 för lärartätheten i undervisningen i samiska språk,

1975:815 av herr Mellqvist (s) och fru Sundström (s) vari hemställs att riksdagen anhåller hos regeringen om åtgärder för att snarast göra Västanviks folkhögskola till en självständig skola,

1975:832 av herr Sörenson m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen begär att regeringen – oavsett sittande folkhögskoleutredning och eventuell fusion mellan Nordiska folkhögskolan och Nordiska akademien i Kungälv men på övrigt föreliggande omständigheter – tillstyrker att den kursverksamhet som Nordiska folkhögskolan nu bedriver i Göteborg organiseras som självständig folkhögskola med Göteborgs kommun som huvudman,

1975:1376 av herr Jonsson i Alingsås m. fl. (fp) vari hemställs att riksdagen beslutar

1. att hos regeringen begära ett med 2 000 000 kr. till 8 000 000 kr. förhöjt anslag till Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor för budgetåret 1975/76,

2. att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande den totala anslagsvolymen för den närmaste femårsperioden,

3. att eventuella extra investeringsramar från och med budgetåret 1975/76 skall innefatta även folhögskoleväsendet,

1975:1377 av herr Jonsson i Alingsås m. fl. (fp) vari hemställs

1. att riksdagen beslutar att lärartäthetstalet 4,0 får användas vid språkundervisningen i samiska,

2. att riksdagen beslutar att de särskilda bidragen till Samernas folkhögskola och Finska folkhögskolan under anslaget Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor i stället anvisas under anslaget Bidrag till driften av folkhögskolor,

1975:1378 av herr Jonsson i Alingsås m. fl. (fp, c, m) vari hemställs att riksdagen till Bidrag till driften av folkhögskolor anvisar ett med 50 000 kr. förhöjt belopp om 153 278 000 kr. att användas för samordningstjänster inom vuxenutbildningen,

1975:1383 av herr Karlsson i Mariefred m. fl. (c, fp) vari hemställs att riksdagen beslutar

1. att statsbidrag skall utgå till kostnader för pedagogisk utrustning m. m. vid folkhögskola med 50–150 procent av ett bidragsunderlag om 25 000 kr.,

2. att medge att den av skolöverstyrelsen bedrivna försöksverksamheten med samordningstjänster inom vuxenutbildningen får bedrivas inom en i förhållande till innevarande budgetår oförändrad verksamhetsram,

3. att de särskilda bidragen till Samernas folkhögskola i Jokkmokk och Finska folkhögskolan i Haparanda fortsättningsvis skall utgå under anslaget Bidrag till driften av folkhögskolor,

4. att företa av dessa beslut föranledda justeringar av anslagen Bidrag till driften av folkhögskolor och Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor för budgetåret 1975/76.

Utskottet

För att utreda vilken roll folkhögskolan kan och bör spela i kulturliv och utbildningssamhälle tillkallades år 1972 en särskild utredning, folkhögskoleutredningen. Utredningen har dels överlämnat ett förslag om fritidsledarutbildning (Ds U 1974:11) Folkhögskolans fritidsledarutbildning, vilket förslag behandlas i propositionen 1975:20 angående de statliga insatserna på ungdomsområdet, dels en undersökningsrapport om elever

vid folkhögskolans vinterkurser och långa ämneskurser läsåret 1973/74 (Ds U 1974:9 och 10) Folkhögskolelever 1973.

Enligt budgetpropositionen utgår ur det förevarande anslaget statsbidrag till driftkostnader för totalt 108 folkhögskolor. En av dessa skolor är Fornby folkhögskola i Borlänge. I motionen 1975:815 föreslås åtgärder i syfte att Västanviks folkhögskola, som är filial till Fornby folkhögskola, skall få självständig status. I motionen 1975:832 framförs motsvarande yrkande beträffande Göteborgs folkhögskola.

Utskottet anser att ställningstagandet till frågan om omvandling av de två skolorna till självständiga folkhögskolor måste bli beroende av resultatet av folkhögskoleutredningens arbete. Utskottet avstyrker därför yrkandena i motionerna 1975:815 och 1975:832. Folkhögskoleutredningen planerar att slutföra sitt arbete under senare delen av år 1975.

Enligt kungörelsen (1966:758) om statsbidrag till driftkostnader för folkhögskolor (ändrad senast 1974:277) utgår statsbidrag till pedagogisk utrustning m. m. med 50–150 procent av ett bidragsunderlag om 13 000 kr. Bidragsunderlaget är inte indexbundet. I motionen 1975:1383 framhålls att värdet av bidragsunderlaget i dag är föga mer än hälften av det ursprungliga. Motionärerna yrkar att riksdagen höjer bidragsunderlaget till 25 000 kr. Med erinran om folkhögskoleutredningens pågående arbete avstyrker utskottet yrkandet i motionen 1975:1383.

I motionen 1975:525 påpekas att folkhögskolornas nuvarande rekryteringssituation för med sig svårigheter att planera verksamheten vid skolorna. Erfarenheten visar att skolorna ofta väljer att basera lärartilldelningen på vinterkurserna, vilket vid det minskande elevantalet får till följd att den fasta lärarstaben kontinuerligt minskar, vilket i sin tur innebär att möjligheterna att tillgodose lärarbehovet vid ämneskurserna äventyras. De aktuella problemen skulle enligt motionärernas mening kunna lösas genom justering av gällande regler för resurstilldelningen vid folkhögskolorna. Enligt 4 § i förutnämnda kungörelse utgår statsbidrag för högst 2,2 lärartimmar för elev och kursvecka, om Kungl. Maj:t ej bestämmer annat för särskilt fall. Motionärerna anser att om det vid viss skola på grund av minskat elevunderlag kan bedömas bli nödvändigt att säga upp lärare med minst halv tjänst bör relationstalet höjas på sådant sätt att entledigande undviks.

Utskottet är väl medvetet om de av motionärerna påtalade problemen i vad gäller folkhögskolelärarnas anställningstrygghet och finner det motiverat att regeringen – i avvaktan på folkhögskoleutredningen och lösningen av vissa frågor som hänger samman med lagen om anställningsskydd – ges möjlighet att inom en kostnadsram av 500 000 kr. besluta om åtgärder så att lärare som eljest skulle friställas kan beredas fortsatt anställning. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionen 1975:525 bemyndigar regeringen att för ändamålet disponera 500 000 kr. från förevarande anslag.

För försöksverksamhet med samordningstjänster inom vuxenutbildningen har för innevarande budgetår anvisats 200 000 kr. (UbU 1974:21, rskr 1974:209). I sin anslagsframställning för nästa budgetår har skolöverstyrelsen föreslagit att 250 000 kr. får disponeras för försöksverksamheten. I budgetpropositionen räknar föredraganden med oförändrat belopp.

I motionen 1975:1378 framhålls att behovet av uppsökande och samordnande verksamhet är väl dokumenterat och att det är angeläget att försöksverksamheten med samordningstjänster inom vuxenutbildningen i ett känsligt uppbyggnadsskede ges den av skolöverstyrelsen föreslagna förstärkningen. Motionärerna föreslår därför att medel anvisas i enlighet med skolöverstyrelsens förslag. I motionen 1975:1383 påpekas att skolöverstyrelsens förslag bör ses mot bakgrunden av önskemålet att försöksverksamhetens omfattning skall vara oförändrad. Yrkandet i denna motion avser en oförändrad verksamhetsram.

Utskottet anser det angeläget att den inledda försöksverksamheten i huvudsak kan fortsätta i oförändrad omfattning, men är för sin del inte redan nu berett föreslå riksdagen att anvisa ytterligare medel till försöksverksamheten med samordningstjänster. Ett sådant beslut bör anstå och frågan tas upp till prövning sedan verksamheten pågått så länge att någon form av utvärdering kan redovisas. Utskottet avstyrker alltså motionen 1975:1378 och motionen 1975:1383 yrkandet 2.

I fråga om Samernas folkhögskola uttalade utskottet förra året (UbU 1974:21, rskr 1974:20) att det fann det angeläget att skolan fick goda möjligheter att fortsätta sin verksamhet och vidareutveckla sitt arbete. Utskottet strök under föredragande statsrådets uttalande att det är en viktig uppgift för skolan att förmedla kännedom om samernas kultur och levnadsförhållanden till en vid krets bl. a. genom att söka ytterligare utvidga samarbetet med föreningsliv, folkbildningsorganisationer, skolmyndigheter och kulturinstitutioner. Utskottet tillstyrkte att ett särskilt förstärkningsanslag skulle utgå till folkhögskolan i Jokkmokk och hade inte något att erinra mot att relationstalet för specialkurs i samisk och nordisk slöjd bestämdes till 4,0. Däremot var utskottet med hänsyn bl. a. till det inom folkhögskoleutredningen pågående arbetet inte berett tillstyrka motionsyrkanden om samma relationstal, dvs. 4,0, för undervisningen i samiska språk. I motionerna 1975:813 och 1975:1377 yrkas att beslut härom fattas vid 1975 års riksmöte.

Med hänsyn till att folkhögskoleutredningen studerar frågorna kring olika relationstal är utskottet för sin del inte berett ansluta sig till motionärernas förslag. Samtidigt har emellertid utskottet blivit övertygat om att snara åtgärder kan behöva sättas in för att undervisningen i samiska språk skall kunna bedrivas på ett adekvat sätt. Utskottet anser att regeringen med anledning av motionen 1975:813 yrkandet 2 och motionen 1975:1377 yrkandet 1 bör bemyndigas att vidta de åtgärder härutinnan som befinner önskvärda.

Av anslaget till Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor disponeras 1 milj. kr. till engångsanskaffning av dyrbar pedagogisk utrustning m. m. och likaledes 1 milj. kr. för sanering av vissa folkhögskolors ekonomi. För dessa ändamål föreslår regeringen oförändrade belopp. Utskottet tillstyrker förslagen.

Med medel som anvisas under denna anslagsrubrik bestrids vidare kostnaderna för de extra statsstöd som enligt riksdagens beslut utgår till Finska folkhögskolan i Haparanda och Samernas folkhögskola. För ändamålet har för innevarande budgetår beräknats 450 000 kr. Utskottet anser att tillräckliga skäl inte anförts för att medelsanvisningen för ifrågavarande ändamål skall ske under förslagsanslaget till Bidrag till driften av folkhögskolor, varför utskottet avstyrker motionen 1975:1377 yrkandet 2 och motionen 1975:1383 yrkandet 3.

Vad beträffar det extra statsstödet till Samernas folkhögskola fann sig utskottet i fjol inte kunna förorda att det skulle få utgå för ett obegränsat antal clevveckor. Riksdagen delade den uppfattning utskottet redovisat. Med erinran härom avstyrker utskottet yrkandet 1 i motionen 1975:813.

När det gäller reservationsanslaget till Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor föreslår regeringen en oförändrad medelsanvisning av 6 milj. kr. I motionen 1975:1376 yrkas att riksdagen anvisar 8 milj. kr. Motionärerna framhåller att det av ekonomiska skäl kan vara svårt att räkna upp anslaget till det av skolöverstyrelsen begärda beloppet 10 milj. kr. Motionärerna anser det emellertid angeläget att den totala anslagsvolymen för den närmaste femårsperioden uppgår till det av skolöverstyrelsen beräknade medelsbehovet, dvs. 72,5 milj. kr. Riksdagen bör därför enligt motionärernas mening uttala att den av skolöverstyrelsen angivna anslagsvolymen för den närmaste femårsperioden skall hållas. Slutligen yrkas i samma motion att riksdagen som sin mening skall uttala att eventuella extra investeringsramar, som hitintills omfattat endast det allmänna skolväsendet, fr. o. m. budgetåret 1975/76 även skall inbegripa folkhögskoleväsendet.

Under perioden 1967/68–1973/74 har per budgetår anvisats 6 milj. kr. för byggnadsarbeten, inredning och inventarier vid folkhögskolor eller tillsammans 42 milj. kr. Härav har genom beslut om statsbidrag tagits i anspråk avrundat 40,6 milj. kr. Till skolöverstyrelsens disposition för innevarande budgetår står dels mellanskillnaden mellan 42 milj. kr. och 40,6 milj. kr., dvs. 1,4 milj. kr., dels de 6 milj. kr. som anvisats för innevarande budgetår. I fråga om medelsanvisningen för nästa budgetår ansluter sig utskottet till den anslagsavvägning regeringen gjort och föreslår sålunda med avslag på yrkandet 1 i motionen 1975:1376 att riksdagen anvisar 6 milj. kr.

Utskottet har inhämtat att skolöverstyrelsen i sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77 kommer att presentera en reviderad förteckning över aktuella byggnadsföretag. Med hänsyn härtill synes det utskottet mindre lämpligt att riksdagen nu binder sig för en viss anslagsvolym för den närmaste femårsperioden. Utskottet avstyrker därför yrkandet härom i motionen 1975:1376.

Vad slutligen gäller yrkandet 3 i motionen 1975:1376 anser utskottet att folkhögskoleutredningen bör avvaktas och frågan om en eventuell anslagsändring m. m. prövas samtidigt med utredningens förslag. Utskottet avstyrker därför yrkandet.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande Västanviks folkhögskola avslår motionen 1975:815,
2. att riksdagen beträffande Göteborgs folkhögskola avslår motionen 1975:832,
3. att riksdagen beträffande statsbidrag till pedagogisk utrustning m. m. avslår motionen 1975:1383 yrkandet 1,
4. att riksdagen med anledning av motionen 1975:525 bemyndigar regeringen att disponera högst 500 000 kr. för särskilda läraråtgärder,
5. att riksdagen beträffande ytterligare medelsanvisning för försöksverksamhet med samordningstjänster avslår motionen 1975:1378 och motionen 1975:1383 yrkandet 2,
6. att riksdagen beträffande undervisningen i samiska språk med anledning av motionerna 1975:813 yrkandet 2 och 1975:1377 yrkandet 1 bemyndigar regeringen att vidtaga åtgärder i enlighet med vad utskottet anfört,
7. att riksdagen beträffande anvisande av medel till särskilda förstärkningsbidrag till Finska folkhögskolan i Haparanda och Samernas folkhögskola i Jokkmokk avslår motionen 1975:1377 yrkandet 2 och motionen 1975:1383 yrkandet 3,
8. att riksdagen beträffande grunderna för beräkningen av det extra statsstödet till Samernas folkhögskola i Jokkmokk avslår motionen 1975:813 yrkandet 1,
9. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:1 samt med avslag på motionerna 1975:813 yrkandet 1, 1975:1377 yrkandet 2 och 1975:1383 yrkandet 4, motionerna såvitt gäller medelsanvisningen under detta anslag, till *Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 2 450 000 kr.,
10. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:1 samt med avslag på motionerna 1975:1378 och 1975:1383 yrkandet 4, motionerna såvitt gäller medelsanvisningen under detta anslag, till *Bidrag till driften av folkhögskolor* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 153 228 000 kr.,
11. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:1 och med avslag på motionen 1975:1376 yrkandet 1 till *Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.,

12. att riksdagen beträffande femårsplan för medelsanvisningen till byggnadsarbeten avslår motionen 1975:1376 yrkandet 2,
13. att riksdagen beträffande investeringsramar avslår motionen 1975:1376 yrkandet 3.

4. Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten G 11 (s. 441–443) och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 12 655 000 kr.

5. Undervisning för invandrare i svenska språket m. m. Regeringen har under punkten G 12 (s. 443–448) föreslagit riksdagen att till Undervisning för invandrare i svenska språket m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 49 336 000 kr.

Motionerna

1975:265 av fru Gradin m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen ger regeringen i uppdrag att utreda frågan om 240 timmars svenskundervisning även till hemarbetande invandrarkvinnor.

1975:544 av fröken Rogestam m. fl. (c, m, fp) vari hemställs att riksdagen beslutar att den s. k. timtaksbegränsningen för studiecirkelverksamheten i svenska för invandrare i enlighet med skolöverstyrelsens förslag slopas.

1975:1419 av herr Strömberg i Botkyrka (fp) och fru Fränkel (fp) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär omedelbara åtgärder för att förbättra svenskundervisningen för icke anställda vuxna invandrare.

Utskottet

Statsmakterna har från och med budgetåret 1965/66 ställt medel till förfogande för en försöksvis bedriven avgiftsfri undervisning för invandrare i svenska språket med samhällsorientering m. m. Undervisningen bedrivs försöksvis av i första hand studieförbunden.

Sedan budgetåret 1972/73 har svenskundervisningen fått ske inom en ram av totalt 550 000 studietimmar per budgetår. Budgetåret 1973/74 fick av totalramen 300 000 studietimmar disponeras för sådan undervisning som ges enligt lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare och 250 000 timmar för övrig invandrarundervisning i svenska. Delramarna omdisponerades under budgetåret då kvoten för den lagbundna undervisningen inte kunde utnyttjas och behovet inom den s. k. fria timkvoten var större än det timantal som först fick användas.

Innevarande budgetår har skolöverstyrelsen i skrivelse den 13 december 1974 till utbildningsdepartementet anmält att den lagbundna undervisningen totalt beräknas komma att disponera 285 000 timmar av de medgivna 300 000. För den s. k. fria kvoten bedöms behovet totalt vara 455 000 timmar.

Skolöverstyrelsen begärde i sin anslagsframställning för innevarande budgetår att timtaket skulle slopas. Detta förslag har upprepats inför budgetåret 1975/76. Det totala utbildningsbehovet för budgetåret 1975/76 beräknas till 650 000 studietimmar.

I budgetpropositionen föreslås en oförändrad totalram om 550 000 studietimmar, varav 300 000 timmar för undervisning som ges i enlighet med 1972 års lag och 250 000 timmar för undervisning av icke anställda invandrare. Delramarna avses liksom tidigare kunna om disponeras. Föredragande statsrådet föreslår vidare att även totalramen skall kunna ändras av regeringen när ytterligare erfarenheter vunnits.

Timtaksbegränsningen föreslås i motionen 1975:544 slopad, så att verksamheten blir likställd med studieförbundens övriga cirkelverksamhet. Det framstår för motionärerna som egendomligt att man på grund av fastställda ramar nödgas avvisa utbildningssökande invandrare samtidigt som ansvariga myndigheter i andra sammanhang hävdar att det är angeläget att invandrare så snart som möjligt skall få lära sig svenska språket och orientera sig i svenskt samhällsliv. Ett avvisningsbeslut på grund av brist på studietimmar ter sig enligt motionärerna särskilt egendomligt då regeringen anvisar medel för uppsökande verksamhet bland hemarbetande invandrare. Motionärerna hävdar vidare att studieförbundens planering försvåras genom att besked om tilldelade timkvoter lämnas under hösten medan planeringen måste ske före verksamhetsårets början dvs. redan under våren. Studieförbunden får binda sig för lokaler och anställa personal redan innan timkvoten meddelats. Vidare leder den stora efterfrågan från icke anställda invandrare till att förbunden antingen måste överskrida det tilldelade timantalet i hopp om att regeringen i efterhand skall om disponera timkvoterna eller nödgas avvisa undervisningssökande invandrare.

Utskottet är inte berett att nu bifalla kravet att timtaksbegränsningen för svenskundervisningen för invandrare skall slopas, men förväntar att svenskundervisningen för invandrare jämställs med studieförbundens övriga cirkelverksamhet när ytterligare erfarenheter framkommit och kostnaderna därmed bättre kan överblickas. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionen 1975:544.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en totalram av 550 000 studietimmar för budgetåret 1975/76, varav 300 000 timmar för undervisning i enlighet med 1972 års lag och 250 000 till undervisning av icke anställda invandrare. Liksom under innevarande budgetår bör en omfördelning mellan dessa delramar kunna göras. Utskottet föreslår vidare att riksdagen bemyn-

digar regeringen att ändra den medgivna totalramen för budgetåret 1975/76 när ytterligare erfarenheter vunnits.

Utskottet konstaterade med anledning av motionsyrkanden vid 1973 års riksdag att de problem som är förknippade med de icke förvärvsarbetsande vuxna invandrarnas, särskilt invandrarkvinnornas, svenskundervisning inte fått en tillfredsställande lösning. Ett samlat handlingsprogram för hur detta särskilda problem skulle lösas borde snarast utarbetas och föreläggas riksdagen. Detta gav riksdagen Kungl. Maj:t till kännna (mot. 1973:1317 och 1973:1628, UbU 1973:24, rskr 1973:159).

I statsverkspropositionen 1974 (prop. 1974:1, bil. 10, punkt G 12) föreslogs ett antal åtgärder speciellt riktade till hemarbetande invandrarkvinnor, bl. a. försöksverksamhet med uppsökande verksamhet och försöksverksamhet med kurser i sömnad, matlagning m. m. inom en del av ramen för studietimmar avsedda för samhällsundervisning. Dessutom föreslogs viss ökning av bidraget till invandrarkurser vid folkhögskolor för att bygga ut verksamheten för hemarbetande invandrare. I svar på en enkel fråga i april 1974 (prot. 1974:61 s. 6) uttalade utbildningsministern att de i propositionen 1974:1 föreslagna åtgärderna för hemarbetande invandrare var viktiga inslag i ett handlingsprogram av det slag riksdagen begärde året innan. Det kunde enligt utbildningsministern finnas anledning att överväga hur programmet skulle kunna ytterligare utvecklas och kompletteras sedan erfarenhet vunnits av de föreslagna insatserna.

I årets budgetproposition föreslås att oförändrade belopp skall anvisas till försöksverksamheten med dels uppsökande verksamhet, dels kurser i sömnad, matlagning m. m. samt till folkhögskolekurser. Någon utvärdering av den pågående verksamheten har ännu inte gjorts.

En utredning om rätt till 240 timmars svenskundervisning för hemarbetande invandrare begärs i motionen 1975:265. Motionärerna anser att de hemarbetande invandrarkvinnorna blir särskilt isolerade och har stora språkproblem. Därför föreslås även de kunna få 240 timmars undervisning i svenska, kombinerat med barntillsyn. I motionen 1975:1419 begärs omedelbara åtgärder för att förbättra svenskundervisningen för icke anställda vuxna invandrare. Motionärerna erinrar om att invandrarutredningen år 1971 (SOU 1971:51) föreslog att icke anställda invandrare skulle få en premie som ekonomisk stimulans till att delta i svenskundervisning. Motionärerna anser att ekonomisk stimulans och garanterad barntillsyn skulle kunna locka flera invandrarkvinnor till svenskundervisningen. Slutligen anför motionärerna att de åtgärder som hittills vidtagits för de hemarbetande invandrarnas svenskundervisning inte är ett sådant handlingsprogram som 1973 års riksdag begärde och att riksdagen därför bör upprepa sin begäran.

Utskottet anser det angeläget att problemen med de icke förvärvsarbetsande invandrarnas svenskundervisning m. m. snarast löses. Därför bör en utvärdering av den hittillsvarande försöksverksamheten nu göras så att ett samlat handlingsprogram kan utarbetas och föreläggas riksdagen. Utskottet

föreslår att riksdagen med anledning av motionerna 1975:265 och 1975:1419 ger regeringen till känna vad utskottet anfört om handlingsprogram för anordnande av svenskundervisning för icke förvärvsarbetande vuxna invandrare.

Regeringens förslag om medelsanvisning tillstyrker utskottet.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 49 336 000 kr.,
2. att riksdagen beträffande timtaksbegränsningen med anledning av motionen 1975:544 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
3. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:1 bemyndigar regeringen att ändra den totala ramen för undervisning för invandrare i svenska språket med samhällsorientering,
4. att riksdagen beträffande anordnande av svenskundervisning för icke förvärvsarbetande vuxna invandrare med anledning av motionerna 1975:265 och 1975:1419 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Bidrag till särskilda vuxenutbildningsåtgärder. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten G 13 (s. 448–450) och hemställer att riksdagen till *Bidrag till särskilda vuxenutbildningsåtgärder* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 901 000 kr.

7. Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet. Regeringen har under punkten G 14 (s. 450) föreslagit riksdagen att till Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 350 000 kr.

Motionen

1975:837 av herr Åberg (fp) vari hemställs att riksdagen beslutar höja bidraget till kursverksamheten inom Sveriges fiskares riksförbund från föreslagna 10 000 kr. till 20 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Utskottet

Budgetåren 1972/73–1973/74 utgick från anslaget till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet bidrag till försöksverksamhet med central kursverksamhet inom Lantbrukarnas riksförbund och Sveriges fiskares riksförbund. Med anledning av motionsyrkanden vid 1974 års riksdag utvidgades försöksverksamheten budgetåret 1974/75 till att omfatta bidrag även

till central kursverksamhet inom Sveriges hantverks- och industriorganisation. Samtidigt överfördes medelsanvisningen till all försöksverksamhet till ett nytt anslag kallat Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet.

Skolöverstyrelsen har numera gjort en utvärdering av försöksverksamheten med bidrag till Lantbrukarnas riksförbunds och Sveriges fiskares riksförbunds centrala kursverksamhet. Utvärderingen utvisar enligt skolöverstyrelsen att verksamheten är fullt jämförbar med löntagarorganisationernas utbildning av fackligt förtroendevalda medlemmar. Därför föreslår överstyrelsen att de båda organisationerna skall få bidrag enligt samma regler som löntagarorganisationerna. Förslaget biträds i budgetpropositionen. Vidare biträds skolöverstyrelsens beräkning av medelsbehovet, innebärande en ökning av bidraget till Lantbrukarnas riksförbund till totalt 300 000 kr. och ett oförändrat bidrag på 10 000 kr. till Sveriges fiskares riksförbund.

I motionen 1975:837 hemställs om en höjning av bidraget till Sveriges fiskares riksförbund för budgetåret 1975/76 till 20 000 kr. Motionären hänvisar till att organisationen nästa budgetår skall erhålla bidrag enligt samma grunder som löntagarorganisationerna och att dessa bidrag föreslås höjda. Vidare planerar förbundet enligt motionären en ökad verksamhet nästa budgetår.

Utskottet är inte berett förorda att bidraget till Sveriges fiskares riksförbund skall beräknas efter förmånligare regler än skolöverstyrelsen och regeringen föreslagit. Utskottet avstyrker därför motionen 1975:837.

Utskottet tillstyrker den i budgetpropositionen föreslagna fortsatta försöksverksamheten med ett oförändrat bidrag på 40 000 kr. till Sveriges hantverks- och industriförbund.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till propositionen 1975:1 och med avslag på motionen 1975:837 till *Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 350 000 kr.

Stockholm den 6 mars 1975

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund (s), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), Johansson i Skärstad (c), fru Dahl (s), fru Sundberg (m), herrar Sundgren (s), Karlsson i Mariefred (c), fru Lantz (vpk), fröken Rogestam (c), herrar Hagberg i Örebro (s) och Jonsson i Alingsås (fp).

Reservationer

vid **punkten 3** (Bidrag till driften av folkhögskolor m. fl. anslag)

1. beträffande *ytterligare medelsanvisning för försöksverksamhet med samordnings tjänster* av herr Jonsson i Alingsås (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar "Utskottet anser" och slutar "1975:1383 yrkandet 2" bort ha följande lydelse:

Samordningen mellan studieförbunden och folkhögskolorna innebär ett betydande merarbete. En allt större del av folkhögskolornas administration har tagits i anspråk för denna samordning. De allt flera korta kurserna vid folkhögskolorna innebär att det är fråga om betydligt flera elever som skolorna skall administrera. Utskottet finner det därför angeläget att den av skolöverstyrelsen och i motionen 1975:1378 föreslagna ytterligare medelsanvisningen till försöksverksamheten beviljas.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen beträffande ytterligare medelsanvisning för försöksverksamhet med samordningstjänster med bifall till motionen 1975:1378 och med anledning av motionen 1975:1383 yrkandet 2 beslutar att för nämnda försöksverksamhet anvisa 250 000 kr.,

dels att utskottets hemställan under 10 vid bifall till yrkandet beträffande hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen med anledning av propositionen 1975:1 och motionen 1975:1383 yrkandet 4 samt med bifall till motionen 1975:1378, motionerna såvitt gäller medelsanvisningen under detta anslag, till *Bidrag till driften av folkhögskolor* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 153 278 000 kr.,

2. beträffande *det extra statsstödet till Samernas folkhögskola i Jokkmokk* av fru Lantz (vpk) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar "Vad beträffar" och slutar "motionen 1975:813" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets uppfattning inte lämpligt att för det extra statsstödet ha ett regelsystem som kan motverka en utveckling av skolan. Utskottet förordar därför att antalet elevveckor vid beräkningen av det extra statsstödet inte begränsas på sätt som beslöts förra året.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen beträffande grunderna för beräkningen av det extra statsstödet till Samernas folkhögskola i Jokkmokk med bifall till motionen 1975:813 yrkandet 1 beslutar i enlighet med vad utskottet förordat,